

afslutning i 1965 vil være så godt som uændret. Muligvis kan der gives en mere eller mindre materiel (f.eks. medicinsk) forklaring herpå; men det havde været interessant at se Erik Boettchers mening om, hvordan den korte arbejdstid kan forenes med »den intensive fase«.

Forklaringen på denne udeladelse er måske, at bogen i al væsentlighed er skrevet i første halvdel af 1958, således at diskussionerne om syvårsplanen og materialet fra 21. partikongres i februar 1959 ikke har kunnet udnyttes, bortset fra visse steder i bogens sidste afsnit.

Dette forklarer muligvis også, at bogens meget læseværdige, men tungt skrevne afsnit om ideologiens rolle i den økonomiske politik er faldet noget skævt ud. Forfatteren bevæger sig her mest i det filosofiske plan, tydeligt inspireret af fader Wetters bog »Der dialektische Materialismus. Seine Geschichte und sein System in der Sowjetunion«, (2. Aufl. Freiburg 1953), og diskuterer således forholdet mellem marxisme og historisk determinisme m.m. Samtidig gives en god dokumentation af, hvorledes de forskellige regimer i Sovjet har manipuleret med ideologien, gjort den pragmatisk for at anvende de jugoslaviske kommunisters karakteristik.

Forfatteren har bestræbt sig for at påvise, hvorledes Marx' opfattelser er blevet ændret og fraveget i den praktiske politik, navnlig hvad angår det filosofiske indhold. Marx' udsagn om det kommunistiske samfund var meget få og består for Boettcher nærmest blot i, at staten og arbejdsdelingen vil forsvinde under kommunismen. Ingen af delene er sket, og ingen af disse to teser anerkendes idag i Sovjet. Klassekampen som drivkraft for den historiske udvikling, der derved bliver en kæde af revolutionære ændringer, kendes heller ikke mere i den sovjetiske ideologi for det kommunistiske samfund. Marxismen findes derfor ikke mere i sin rene form hos de russiske kommunister; den er efter forfatterens mening blevet »formaliseret«.

Det er anmelderens opfattelse, at Erik Boettcher også her har villet få for meget

ud af en iøvrigt frugtbar arbejdshypotese. Dette kombineret med en dialektisk-materialistisk ortodoksi, ja nærmest puritanisme, er vel forklaringen på, at han ikke kommer tilstrækkeligt ind på det sidste års sovjetiske diskussioner om den gradvise *overgang til kommunismen*, hvis indledning proklameres med syvårsplanen.

Hovedindholdet i disse diskussioner er, at man nu må udvide målsætningen for en kommunistisk økonomisk politik, der hidtil meget forståeligt næsten udelukkende har bestået i at opnå vestens *materielle* levestandard, til også at omfatte en »kommunistiske« fordelingspolitik. Man må undre sig over, at forfatteren ikke behandler det kommunistiske fordelingsideal »til enhver efter behov, fra enhver efter evne« på baggrund af de sovjetiske udjævnende lønreformer, der ihvertfald delvis begrundedes officielt herudfra, og på baggrund af den proklamerede politik at forøge den offentligt fordelte »frie« forbrugskvotie i overensstemmelse med en kommunistisk fordelingskrav.

Til disse indvendinger må endelig tilføjes, at bogens kildeangivelser er meget få, hvilket er ret utilfredsstillende, navnlig i bogens indledende historiske generelle afsnit.

Uanset disse mangler hævder Erik Boettchers bog sig fint i den store vestlige Sovjetlitteratur, fordi den er skrevet af en forfatter, der ikke blot vil vide besked om den sovjetiske virkelighed, men også vil finde en sammenhæng bag alle de mange enkeltheder.

*Knud Erik Svendsen.**

* Bibliotekar, Det kongelige Bibliotek.

Handwörterbuch der Sozialwissenschaften (zugleich Neuauflage des Handwörterbuch der Staatswissenschaften). Herausgegeben von Erwin v. Beckerath, Hermann Bente, Carl Brinkmann, Erich Gutenberg, Gottfried Haberler, Horst Jecht, Walter Adolf Jöhr, Friedrich Lütge, Andreas Predöhl, Reinhard Schaefer, Walther Schmidt-Rümpler, Werner Weber, Leopold v. Wiese. [Forlag:] Gustav Fischer, Stuttgart; J. C. B. Mohr (Paul Sie-